

دانشگاه صنعتی سهند، تبریز، ایران

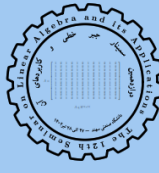
دوازدهمین سمینار بین المللی

جبر خطی

و کاربردهای آن

۲۷ الی ۲۸ تیرماه ۱۴۰۲

Sahand University of Technology, Tabriz, Iran

The 12th International Seminar on

Linear Algebra

and its Applications

July 18 - 19, 2023

در باب استاد حیدر رجوی

بامداد یاحقی*

گروه ریاضی، دانشکده علوم، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

چکیده

این نوشته یادداشتی در باب استاد حیدر رجوی است.

واژه‌های کلیدی: ماتریس، ریاضیات شریف، ریاضی‌دان، جبر خطی، نظریه عملگری، حیدر رجوی، عمر خیام، غلامحسین مصاحب، شمس‌الدین تبریزی.

کد موضوع بندی ریاضی [۲۰۱۰]: 01A99

پیش درآمد

یاران! چو به اتفاق دیدار کنید.
باید که ز دوست یاد بسیار کنید.
چون باده خوشگوار نوشید به هم،
نوبت چو به ما رسد نگویند.

عمر خیام

و من همواره سخت اشتیاق به پژوهش در باره این معادلات و جدا کردن حالات ممکن و ناممکن هر نوع از آنها را داشتم چرا که می‌دانستم این امر در حل مسائل دشوار به شدت مورد نیاز است. ولی گردش دوران همواره با پیشامدهایی همراه بود که پرداختن به این امر را به تعویق می‌انداخت و برای من فراغتی نمی‌گذاشت که صرف گردآوری این مطلب کنم و فکر خود را بر آن متمرکز سازم. زیرا گرفتار روزگاری هستیم که از اهل دانش تنها شمار کمی، (آن هم) مبتلا به هزاران رنج و محنت، باقی مانده‌اند که پیوسته در اندیشه آن‌اند که غفلت‌های زمان را فرصت جسته به تحقیق در دانش و استوار کردن آن پردازند. و (حال آنکه) عالم‌نمایان زمان ما حق را جامه باطل می‌پوشند (راست و دروغ را در هم می‌آمیزند) و گامی از حد خودنمایی و تظاهر به دانایی فرا نمی‌نهند. و آنچه را هم می‌دانند جز در راه اغراض مادی به کار نمی‌بندند. و اگر ببینند که کسی جستن حقیقت و برگزیدن راستی را شیوه کار خود ساخته است و در دوری از دروغ و خودنمایی و مکر و حيله سعی و کوشش دارد، او را خوار می‌شمرند و مسخره می‌کنند.

عمر خیام، مقدمه رساله جبر

ترجمه از عربی به فارسی از غلامحسین مصاحب با اندکی تصرف

*سخنران. آدرس ایمیل: bammad5@hotmail.com, bbaammddaadd55@gmail.com

درآمد

ای دوست!... ”گفتن جان کندن است و شنیدن جان پروردن.“

شمس‌الدین تبریزی

خوب و نیکوکار و تیزهوش است. فروتن و نابدی‌هی است. اهل دانش و فرهنگ است. نویسنده است. به ریاضیات شریف عشق می‌ورزد. در دانش و فرهنگ چندبُعدی است؛ در ریاضیات که جای خود دارد. ماتریسهای حقیقی و مختلط را خوب می‌شناسد. مثالهای فراوانی از آنها را، که بعضا استادانه ساخته شده‌اند، در چننه دارد. به واسطه مثالهای استادانه‌سازش نه تنها با سر که با دستهایش نیز می‌اندیشد! چند باری با نمایش اندیشیدن با دستهایش مرا دچار حیرت کرده است. از توصیه‌هایش به من این بود که گاه‌گاه با دستهایش بیندیش! و به هنگام افسردگی از نابه‌سامانی‌های پیرامون، که از توان ما خارج‌اند، آنها را نادیده بگیر و ریاضی بورز! پس به طور طبیعی، مشتاق ریاضی‌ورزی و گفتگو در باره ریاضی است. با هیچ‌کس مسابقه ندارد. بخشنده و مهربان است. کودکان را دوستان کوچکش می‌داند. نیوشا و دلنشین است. آزاد و رهاست. هم از این روی، زهد و ریا و تظاهر و تزویر را در حریمش راهی نیست. تشنه آموختن و آگاهی است. کتابخوان است. دنیادیده و روامدار است. منصف و منطقی است. بی‌تعصب و صمیمی است. بزرگ‌منش و با ظرفیت است. دست-و-دل-باز و سخاوتمند است. دیرسال و جوان‌دیدار است. در راستای راستی می‌پوید. بر دروغ عمود است. منظم و وقت‌شناس است. ساده-زیست و شادخوار است. درستکار است. شیرین‌گفتار و شوخ‌طبع است. در ریاضی‌ورزی و پیاده‌روی پایاست. خوش‌نویس است. طبع شاعری دارد. زیبایی را ارج می‌نهد. از ساکنان صافی این دیار خاکی است. به گمانم کهن‌سالترین ریاضی‌دان فعال ایرانی است. از معدود استادانی است که در هشتاد و هشت سالگی چونان استادی چهل-پنجاه ساله ریاضی می‌ورزد. درخت میوه‌ای را ماند که کهن‌سال است و ظاهرا بازنشسته. اما چون نیک بنگری پُربار است و به-بار-نشسته. شکلیا و پایور است. یار و یاور است. او یک ریاضی‌دان است. ریاضیدانی عاشق است. استاد ریاضی است. استاد جبر خطی است. استاد نظریه عملگری است. آری، از استادم حیدر رجوی سخن می‌گویم؛ شاد بود و دیر زیاد آن بزرگوار خداوند.

بگذشت سالیان که من لال می‌زنم،
از پیروان پیرِ مغان، کمترین: منم.
آموزگارِ خجسته در نیکویی و فضل،
شد منتِ مواهبِ او طوقِ گردنم.
استاد حیدر رجوی در نیکویی و فضل،
شد منتِ مواهبِ او طوقِ گردنم...

«ای دوست!... ”حرف و معنی“ در این راه دراز است و به نوشتن راست ناید!» پس، سخن کوتاه کنم، والسلام!

پس درآمد

حیدر رجوی^۱

روایت نخست.^۲

بود حیدر- استاد ریاضی ز خاک تبریز،
که همی گفت مسائل چه سهل اند و تمیز!
رو بساز آرایه و ماتریسی: زبینه، بزرگ.
بعد آن بریند اسرار و فنون، ریز به ریز.
اینچنین خواهی کردن آری،
تو همی حل مسائل بی جنگ و ستیز!

روایت دوم.

بود حیدر- استاد ریاضی
ز خاک تبریز!
که همی گفت:
ریاضی: فال است،
زیبا و تماشا و عزیز!
نیک آموز و بورز آن را،
با عشق بسی، روز-به-روز.
همزمان برگیر ای دوست!
تو اسرار و فنون، ریز به ریز!
اینچنین خواهی کردن جاننا!
کشف دنیای ریاضی،
به زیبایی، با جان،
و بی رنج و ستیز!

مراجع

[۱] مصاحب، غلامحسین، حکیم عمر خیام به عنوان عالم جبر، سلسله انتشارات انجمن آثار ملی، تهران ۱۳۳۹.

^۱ حیدر بابا! روزگارت خوش و نورانی باد!

^۲ روایت نخست با الهام از پیام کوتاه زیر از باب پره (Bob Pare) در باره استاد حیدر رجوی است.

Heydar Radjavi

There once was a prof from Tabriz
Who said solving problems' a breeze
Just make a big matrix
Then use everyday tricks
You can prove whatever you please

Cheers,
Bob